

izhaja iz raziskovanja jezika in v naslednji fazi iz gradnje razvidnejših podob sveta. Nikjer pa ni v njej kakega prevladujočega osebnostnega intimizma, v katerem bi šlo za neposredno vez pesnik-ubesedeni lirski subjekt-bralec. Svet Lukanove poezije je slej ko prej svet artizma.

MATE DOLENC, POTOPLJENI OTOK

V Dolenčevi dosednji prozi se je bralec soočal s kar se da sodobno tematiko in problematiko mladega človeka v svetu, zato niti ni presenetljivo, da *Potopljeni otok** to tematiko nadaljuje, jo radikalizira, in v končni konsekvenci morda celo problematizira. Dolenčev *Potopljeni otok* izhaja iz temeljnih avtorjevih poetičnih izhodišč, po katerih je za prozni zapis značilna velika mera »dogajanja«, kronike, časa, razvoja, fabule z epilogom, zaključnostjo. Nobena dvoma ni, da je ta poetika podaljšek tradicionalne romaneskne skušnjave z ne preveč skrito spogledljivostjo s širokimi bralskimi vrstami, komunikativnostjo, odzivnostjo in razvidnostjo. Tako proza jemlje literaturo »scela«; dopušča ji zmožnosti globalnega opisovanja in beleženja življenja in njegovih odtenkov, tako da bralec ni nikoli v skrbeh za pozitivistično-faktografske elemente njenih sestavin, pa naj gre za sedanost ali preteklost ubesedenih likov, njihova medsebojna razmerja, zgodbe, usode. Dolenčeva proza v *Potopljenem otoku* ni imuna niti za posebnosti niti za približke skrajnosti (morda ponekod celo tipičnosti), kar ji daje karakter času ustreznosti.

Potopljeni otok obsega četvero novel: *Znamenje ribi*, *Dekle z ribo*, *Lunina mena* in *Potopljeni otok* s povezujočo

(*Mate Dolenc, *Potopljeni otok*, Založba Obzorja Maribor 1976, opremil Matjaž Vipotnik, str. 291)

jih tematiko morja in sorodnimi (da ne rečemo avtobiografskimi) osrednjimi ubesedenimi liki. Motiv morja in njegove spremljajoče ga eksotike v slovenski prozi ni neznan (na primer Druščina Smiljana Rozmana), vendar dobiva pri Matetu Dolencu nove-športno-ribovske značilnosti, kar je za bralca privlačna tema. Druga in v celoti prevladujoča tematika v *Potopljenem otoku* obsega sklop problemov sodobnega mladega (pol) intelektualca: od družbene odtujenosti, nestalnosti na vseh področjih, čustvene labilnosti, egoizma, socialne neprizadetosti, hedonizma in podobnega. Dolenčev osrednji ubesedeni lik (naj bo zapisan v prvi ali tretji osebi) je vsemu v »napoto« in »odvečen« človek. Povsod povzroča nesrečo in nevšečnost, kljub temu da je v bistvu dober in dobro živi. Poleg tega niti ni neuspešen — tako v službi (ob veliki tolerantnosti), pa tudi ne v ljubezni, pri ženskah, vendar pa prave ljubezni ne zmore, kljub poizkusom, celo s pomočjo ženitne posredovalnice. Dolenčev osrednji ubesedeni lik je tipičen primer sodobnega mladeniča, ki ob nihanju iz ene lege v drugo ne ve, kaj pravzaprav hoče. V svojem liberalizmu se ne usidra v nobeni instituciji, v nobeni normi, zahtevi, hkrati pa je od vsega odvisen. To ni tip estetskega hedonista, kakršnega je izoblikoval Izidor Cankar v romanu *S poti*, marveč prej njegov drugi pol.

Mate Dolenc je s svojimi ubesedenimi liki dovolj prepričljiv in tipičen, da mu bralec z zanimanjem sledi skozi vse štiri novele. Eksotičnost in celo nagnjenost k pustolovščinam sta v literaturi vedno magnet za »lažji« tip branja in učinkovito nadomestilo za druge elemente proznega ustvarjanja in tu še najbolj pokaže, kakšen pisatelj je Mate Dolenc. V novelah daje prednost količini in zanimivosti dogajanja pred oblikovalnimi in jezikovnimi prizadevanji, medtem ko filozofskih problemov ta tip proze skoraj ne pozna, niti jih izraziteje

ne aktualizira. Zato bo Dolenčev tip proze v Potopljenem otoku privlačnejši s stališča sodobne tematike in tipike osrednjega ubesedenega lika kot pa s stališča načina njune estetske obdelave. Vprašanje pa je, če tak tip proze bralca angažira v intenzivnejše razmišljanje o problemih sodobnega mladeniča, ali pa jemlje tako prozo bolj kot tip pustolov-

skega iskanja lastne avtentičnosti in osebnostnega ravnovesja. Zahtevnejšemu bralcu Dolenčeva proza ne nastavlja oblikovalno-idejnih pasti kljub sodobnosti in celo aktualnosti problematike. Morda je slednja še največja privlačnost Potopljenega otoka.

Marian Zlobec

Trije hrvaški aforisti

Zagreb je tako kot Beograd mesto, v katerem živijo in delajo uspešni aforisti. Za našo mini-antologijo smo izbrali tri najizvirnejše Paja Kanižaja, Zvonimira Baloga in Vlada Šimenca. Pajo Kanižaj in Zvonimir Balog sta se uveljavila tudi kot zelo dobra pisatelja za otroke, Vlado Šimenc pa se je posvetil predvsem satiri. (Aforizme je izbral in prevedel Žarko Petan, Vlada Šimenca Branko Šömen.)

VLADO ŠIMENC

Najlaže je postati junak v minulih vojnah.

Globoko verjame v boljšo bodočnost, ker mu slabše ne more biti.

Kadar se neumnež dere in pameten šepeta, dobiš v povprečju svobodo govora.

Izum stoletja bi bila otroška obleka, ki bi sama rasla.

Če bi vse barabe prišle v raj, kako čudovito bi bilo v peklu!

Pantomimik je človek, ki molči in opravlja svoje delo.

ZVONIMIR BALOG

Zlodej je božja protiobveščevalna služba.

Lahko se je prebil skozi sleherni zid, imel je tako majhno glavo.